

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕКОЮ ВОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

INNOVATIVE APPROACHES AS TO UKRAINIAN WATER RESOURCES SAFETY MANAGEMENT

Людмила ЛЕВКОВСЬКА,
доктор економічних наук,
Державна установа «Інститут
економіки природокористування
та сталого розвитку Національної
академії наук України», Київ

Luydmyla LEVKOVSKA,
Doctor of Economics,
Public Institution “Institute
of Environmental Economics
and Sustainable Development
of the National Academy of Sciences
of Ukraine”, Kyiv

Анатолій СУНДУК,
доктор економічних наук,
Державна установа «Інститут
економіки природокористування
та сталого розвитку Національної
академії наук України», Київ

Anatoliy SUNDUK,
Doctor of Economics,
Public Institution “Institute
of Environmental Economics
and Sustainable Development
of the National Academy of Sciences
of Ukraine”, Kyiv

Олег ДОБРЯНСЬКИЙ,
Державна установа «Інститут економіки
природокористування та сталого розвитку
Національної академії наук України», Київ

Oleh DOBRYANSKYI,
Public Institution “Institute of Environmental
Economics and Sustainable Development of the
National Academy of Sciences of Ukraine”, Kyiv

Зростання кількості населення Землі, збільшення споживання ресурсів і знищення природних екосистем призвели до того, що на початку XXI століття на глобальному рівні набуло пріоритетності питання гарантування сталого розвитку людства, ключовим фактором якого є забезпеченість водними запасами як одним із найбільш важливих видів ресурсів, необхідних не лише для світового економічного зростання, а й для виживання людства.

Однак, як свідчить проведений аналіз, сучасне використання водних ресурсів перевищує за масштабами й темпами зростання найбільш інтенсивні процеси освоєння природних ресурсів. Загальне світове споживання прісної води в тисячу разів більше від рівня використання всіх видів промислової сировини в цілому: за одну добу воно досягає 10 км³, що дорівнює річному виdobутку всіх видів корисних копалин. За останні три століття світове використання води зросло більш ніж у 35 разів, подвоюючись кожні 20 років, і досягло 3,9–4 тис. км³ у рік. Унаслідок подібних процесів поступово зменшуються показники забезпеченості водою та її доступності.

З огляду на значення водних ресурсів у постбіполярний період транскордонне, а потім і загальносвітове водокористування стало розглядатися не лише як проблема екології та соціально-економічного розвитку, а й як гарантування безпеки. Таким чином, мова йде про сек'юритизацію водних проблем та їх розгляд у вимірах безпеки. У цьому контексті доцільним є і розгляд можливостей формування інструментів менеджменту безпеки, що дасть змогу поліпшити кількісні та якісні характеристики використання водних ресурсів.

Зазначимо, що на сьогодні є невелика кількість публікацій, в яких досліджуються питання безпеки водних ресурсів (а тим більше – можливостей

управління). Однією з таких є монографічне видання «Безпека водних ресурсів України у глобальному вимірі» ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України» [1], у якому авторами на основі проведеного аналізу показників безпеки сформовано систему заходів управління нею. Щодо авторських публікацій, то можна виділити дослідження М. Хвесика [6; 7], Л. Левковської [4], В. Косецова [3], В. Мунтіяна [5], А. Степаненка [9] та інших. Однак наведені дослідження переважно розкривають окремі елементи проблеми, яка потребує свого комплексного розгляду (особливо це стосується питань управління).

Основною метою дослідження є визначення новітніх підходів та можливостей реалізації управлінської функції щодо безпеки водних ресурсів. Для реалізації мети завдання полягають в оцінці наявного правового забезпечення управління безпекою, інституційного середовища, фінансових та економічних інструментів регулювання безпеки.

При цьому зазначимо, що під поняттям безпеки водних ресурсів пропонується розуміти певний стан водно-ресурсної сфери держави, ключові параметри якого здатні задовольнити потреби населення та економіки в необхідних ресурсах і відповідають

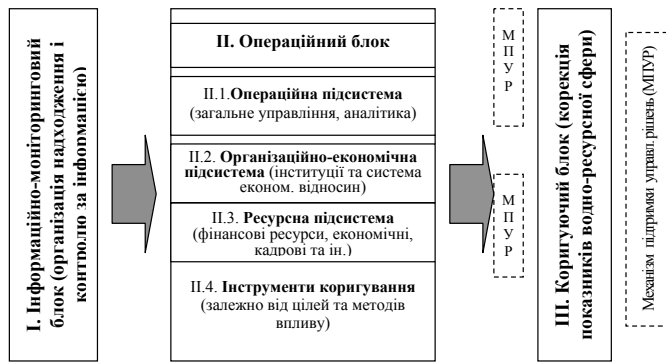
системі національних пріоритетів у координатах інтересів та загроз.

Необхідність управління безпекою водних ресурсів зумовлюється ситуацією, коли значна кількість явищ і процесів у водно-ресурсній сфері є несприятливою. Для вирівнювання стану необхідна реалізація комплексу методів та підходів. Однак, незважаючи на це, на сьогодні питання управління безпекою водних ресурсів не є розробленими на прийнятному рівні і тому потребують свого наукового формування й обґрунтування.

У статті визначено можливості поліпшення параметрів безпеки водних ресурсів на основі використання управлінських підходів до її регулювання. Сформовано систему заходів щодо правового регулювання, побудовано інституційної системи, використання фінансово-економічних інструментів. Пропонується застосовувати як інноваційні підходи, так і консервативний досвід управління.

The article outlines the opportunities to improve water safety parameters by using management approaches to its control. It is organized the system of measures as to legal and institutional regulation, the use of financial and economic instrument. It is suggested to use both innovative approaches and conservative managerial experience.

Рис. 1. Концептуальна модель управління безпекою водних ресурсів

Розглянемо можливості управління в наступних вимірах – правовому, інституційному, фінансово-економічному (регулятивному).

Систему управління безпекою водних ресурсів можна представити як модель, що складається з трьох функціональних блоків. Основним завданням першого є налагодження прийнятого функціонування інформаційних потоків, другого – її обробка, третього – вже сам прямий вплив на ситуацію з подальшим контролем за її перебігом.

Крім того, важливо, щоб на завершальному етапі реалізації управлінської функції, коли використовуються інструменти управління, керуючий вплив досяг бажаних результатів (змінив характеристики безпеки згідно із заданим напрямом). Якщо порівняти ситуацію з розвитком водно-ресурсної сфери держави, то для неї у значній кількості випадків керуючий вплив не є ефективним, і завдання, що поставлені, не реалізуються повною мірою. Для системи безпеки, яка передбачає акцент на системі можливих ризиків і загроз, подібна неефективність може призвести до непередбачуваних наслідків.

З метою недопущення цього доцільно на межі контакту операційного блоку (II) і коригуючого (III), а також у посткоригуючому просторі (наслідковому) розробити механізм підтримки управлінських рішень (mechanism of support management decisions). Такий механізм дасть змогу мінімізувати ризик несприятливого сценарію розвитку подій у межах об'єкту управління, коли після активізації управлінських рішень одразу або через деякий час ситуація може повернутися на попередній рівень або взагалі вийти з-під контролю і не відповідати системі наявних порогових значень. У концептуальному відношенні модель управління безпекою водних ресурсів можна подати наступним чином (рис. 1).

Правовий блок. У сучасних умовах законодавча база у сфері безпеки водних ресурсів не визначається вагомою розробленістю. Основне питання полягає в тому, що подібної бази існувати в принципі і не може, адже питання безпеки водних ресурсів та їх регулювання є новими для українських реалій і ще не знайшли свого відображення у правовій площині. Такий стан справ формує передумови до неадекватного сприйняття поточних умов, викликів та загроз, що існують у сфері безпеки водних ресурсів.

Безперечно, сформована солідна законодавча база, яка визначає базові положення щодо водних ресурсів та забезпечує “майданчик” для подальших розробок. Однак вона визначає і регулює питання саме водних ресурсів, а не їх безпеки. Також важливо враховувати і наявні правові акти щодо питань безпеки, які вже розроблені в Україні. Звичайно, вони не стосуються безпеки водних ресурсів, однак їх засадничі положення також можуть бути використані під час формування необхідної законодавчої бази. На нашу думку, в цьому випадку найбільш раціональним підходом є такий: використання існуючих законодавчих напрацювань (які регулюють загальні питання щодо водних ресурсів і безпеки в цілому) + розробка нових законодавчих актів суто щодо безпеки водних ресурсів. Дотримання подібного підходу

сприятиме як запровадженню нових норм, так і суттєвій економії дефіцитних ресурсів.

Зазначимо, що коли йдеться про існуючі законодавчі напрацювання у сфері водних ресурсів, то до кола пріоритетних документів можна віднести такі: Конституція України, Водний кодекс України, Податковий кодекс України, Закони України “Про Загальнодержавну цільову програму розвитку водного господарства та екологічного оздоровлення басейну річки Дніпро на період до 2021 року”, “Про питну воду та питне водопостачання”, “Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р.”, “Про меліорацію земель”, “Про охорону навколишнього природного середовища” та ін.

Що стосується сфери безпеки, то пріоритетними документами є: Закон України “Про основи національної безпеки України”, Стратегія національної безпеки України “Україна у світі, що змінюється” (в редакції від 8 червня 2012 р.), Рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про стан безпеки водних ресурсів держави та забезпечення населення якісною питною водою в населених пунктах України” (введено в дію Указом Президента України), Постанова Верховної Ради України “Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки”.

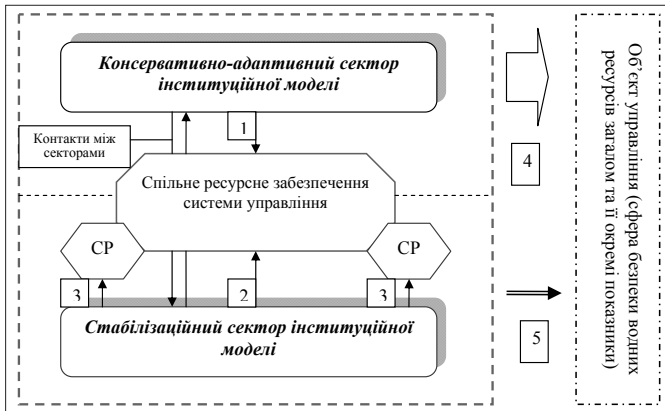
Важливе значення мають і законодавчі акти Європейського Союзу щодо водних ресурсів. Україна в контексті реалізації своєї євроінтеграційної стратегії має максимальним чином враховувати європейські правові акти та узгоджувати свої власні напрацювання з європейськими вимогами. Необхідність адаптації водного законодавства України до вимог ЄС пояснюється ще й специфікою водних питань: явища транскордонності, транзитний фактор, міжнародні річкові басейни – всі ці процеси мають безпосереднє відношення і до України.

Інституційний блок. Перед формуванням інституційної моделі управління безпекою водних ресурсів визначимо наявну інституційну конструкцію менеджменту для сфери водних ресурсів. Основним органом виконавчої влади в управлінській вертикалі виступає Кабінет Міністрів України, основним завданням якого є реалізація засад державної політики у сфері водокористування, охорони й відтворення водних ресурсів. З цією метою орган координує і контролює діяльність всіх інших органів державної влади у цій сфері та визначає особливості їх функціонування. Крім того, до завдань Кабінету Міністрів віднесено такі: реалізація комплексу заходів щодо забезпечення й дотримання прав і свобод людини і громадянина; реалізація державної політики у сфері безпеки; визначення порядку розробки державних норм і стандартів; встановлення порядку оповіщення зацікавлених держав, органів місцевого самоврядування під час формування надзвичайних ситуацій різного походження; визначення порядку ідентифікації небезпечних явищ і процесів; формування принципів взаємодії центральних і місцевих органів влади; затвердження переліку заходів, спрямованих на попередження надзвичайних ситуацій різного походження; встановлення порядку використання спеціальних фондів та резервів у сфері безпеки та ін.

Важливу роль в управлінській вертикалі посідає Міністерство екології та природних ресурсів України, основним завданням якого є реалізація спеціалізованої державної політики як щодо природних ресурсів у цілому, так і водних зокрема. Роль Верховної Ради України та її повноваження полягають у визначенні правового режиму щодо сфери безпеки, прийняття законів у цій сфері. Позиція Ради національної безпеки та оборони України стосується наступного: підготовка рекомендацій у сфері визначення пріоритетних завдань держави у сфері державної безпеки, проведення поточного контролю за діяльністю органів виконавчої влади щодо питань належного гарантування безпеки, координація і контроль за діяльністю органів місцевого самоврядування під час введення надзвичайного стану, координація і контроль діяльності органів виконавчої влади у сфері захисту населення і територій від загроз

Рис. 2. Інституційна модель управління безпекою водних ресурсів:

СР – стабілізаційні ресурси, 1 – запит на ресурсну підтримку у звичайних умовах роботи, 2 – запит на ресурсну підтримку для функціонування сектору, 3 – використання СР, 4 – ординарний вплив, 5 – антикризовий вплив

різного походження та ін. Державне агентство водних ресурсів України здійснює загальну координацію у межах держави питань, що пов'язані з цими ресурсами. Його основними завданнями є такі: забезпечення потреб населення й економіки у водних ресурсах; розробка і встановлення режимів роботи водосховищ; визначення правил їх експлуатації; реалізація комплексу заходів екологічного характеру; проведення екологічного моніторингу поверхневих водних об'єктів; ведення державного обліку використання вод; розробка прогнозів стану базових параметрів водних ресурсів.

Одним з основних завдань Державного агентства водних ресурсів України є координація роботи регіональних суб'єктів водокористування. Державне агентство координує роботу таких басейнових управлінь водних ресурсів: басейнове управління водних ресурсів (БУВР) річки Південний Буг, БУВР р. Рось, БУВР р. Тиса, Деснянське БУВР, Дніпровське БУВР, Дністровсько-Прутське БУВР, Дунайське БУВР, Західно-Бузьке БУВР, Кримське БУВР, Сіверсько-Донецьке БУВР. Територіальні водогосподарські організації (облводгоспи) здійснюють конкретні заходи на території областей за програмами і схемами, які розробляються відповідними басейновими водогосподарськими об'єднаннями.

Крім цих суб'єктів до складу управлінської мережі входять і більш локальні структури, основним завданням яких є моніторинг і управління водними ресурсами в межах відносно невеликих просторових одиниць.

Враховуючи наявний досвід та інституційну структуру, можна виділити дві пріоритетні моделі інституційної реалізації управлінської функції у сфері безпеки водних ресурсів. Перша – консервативно-адаптивна модель (КАМ) – передбачає орієнтацію на вже розроблену систему управління та сформовану схему менеджменту. Особливістю моделі є її переважне використання за умови сталих ситуацій, коли середовище не потребує значного втручання.

Друга – стабілізаційна модель (СМ) – орієнтована на впровадження нових інституційних одиниць і передбачає переважне використання у кризових ситуаціях. Її основною метою є стабілізація ситуації, що виникає після кризового збурення.

З метою формування загальної інституційної моделі управління доцільно ці моделі представити як єдину, де кожна з них буде виступати в якості окремих функціональних елементів з тісними зв'язками одна з одною (рис. 2).

У зв'язку з цим зазначимо, що вище за текстом подається концептуальна модель управління безпекою водних ресурсів. У межах цієї моделі було виділено три блоки:

- I. Інформаційно-моніторинговий блок.
- II. Операційний блок.
- III. Корируючий блок.

Таблиця. Приклади реальних та потенційних фінансово-економічних інструментів сфери водокористування та можливості їх використання у вимірах безпеки

№ п/п	Група інструментів	Рівень функціонування*	Можливості використання у вимірах безпеки**
I.	Реальні інструменти: ☐ капітальні інвестиції; ☐ стимулюючі витрати (наприклад, кошти для очищення зворотних вод); ☐ екологічний податок; ☐ штрафи; ☐ пільгові позики; ☐ дотації; ☐ пільгове оподаткування.	Широко використовуються для сфери водокористування як стимулюючі інструменти підтримки	Упровадження інструментів дає змогу забезпечити ординарну підтримку сфери безпеки
II.	Потенційні інструменти: ☐ капіталізація; ☐ корпоратизація; ☐ сек'юритизація; ☐ хеджування; ☐ інвестиції у водну індустрію.	Використання характеризується ризиками точковості, повне впровадження є проблемним	Використання дає змогу залучити додаткові ресурси та активізувати використання ринкових характеристик

* рівень функціонування – особливості використання інструментів у сфері водокористування;
 ** можливості використання у вимірах безпеки – потенціал впровадження для потреб сфери безпеки водних ресурсів.

Пропонована інституційна складова управління переважно концентрується в межах операційного блоку, хоча її окремі функції можуть знайти відображення і відносно решти блоків.

Розглянемо інституційну структуру кожного із секторів та її особливості. Інституції консервативно-адаптивного сектору базуються на вже існуючій системі управління водними ресурсами держави. Починаючи з низових структур, інформація потрапляє до сектору, де після її обробки і формування висновків щодо поточної ситуації трансформується у коригуючий вплив. Зазначимо, що для забезпечення більш ефективного функціонування у вимірах безпеки можливі певні трансформації сектору.

Ресурсна підтримка для роботи цих секторів може походити з одного джерела (спільне ресурсне забезпечення системи управління). Як правило, ці ресурси спрямовуються на підтримку роботи самого сектору та реалізацію його повноважень.

Стабілізаційний сектор з огляду на його значення та функції, що на нього покладаються, визначається іншою структурою. Його основною метою є врегулювання ситуацій кризового характеру, тому він має визначитися швидкою реакцією, вагомими обсягами стабілізаційних ресурсів, чіткою координацією з іншими органами державної влади та суб'єктами управління.

Фінансово-економічний блок. Фінансово-економічні важелі як наукова категорія є досить широким поняттям, що охоплює весь спектр інструментів, які локалізовані у сфері фінансів та економіки. Виходячи з цієї позиції, запропонуємо визначення терміну. Фінансово-економічні важелі – спеціалізовані інструменти, що належать до сфери фінансів і економіки, використання яких у якості стимулів дозволяє впливати на характеристики безпеки та її складові. Стимулами можуть бути такі заходи, як платежі за водні ресурси, використання механізмів капіталізації, корпоратизації, сек'юритизації тощо.

При цьому зазначимо, що фінансово-економічні стимули можуть бути реальними та потенційними. Реальні – ті, що можуть використовуватися вже на поточний момент, потенційні – на перспективу (через неврегульованість або відсутність законодавчого підґрунтя) (табл.). Наприклад, якщо платежі за водні ресурси можна зарахувати до числа реальних інструментів, то решту з наведених – тільки до потенційних. Що стосується іноземного досвіду (наприклад, США або країн ЄС), то вони визначаються використанням як перших, так і других. Сформованість законодавчого, регуляторного, інституційного середовища і в цілому рівень загального розвитку дають змогу використовувати весь спектр інструментів. Для України характерна ситуація, коли є бажання

використовувати ці інструменти, однак середовища поки що не сформовано.

Використання фінансово-економічних інструментів для виміру безпеки дає змогу:

а) залучити додаткові ресурси;
б) використовувати стимулюючі переваги від залучення системи безпеки водних ресурсів та процесу управління нею у нових фінансових площинах (входження у сферу);

в) набути нових технічних умінь і досвіду ведення бізнесу, який може бути корисним для управління безпекою.

Для прикладу проведемо аналіз використання окремих реальних та потенційних інструментів, які визначаються інноваційністю. Основні характеристики реальних інструментів такі:

1) загальні капітальні інвестиції та поточні витрати на охорону навколишнього природного середовища у 2012 році становили 20,5 млрд грн. Капітальні інвестиції – 6,5 млрд грн, поточні витрати – 13,9. Переважна більшість із них надходить за рахунок власних коштів підприємств, організацій, установ та інших джерел фінансування. Роль державної підтримки є незначною;

2) структура капітальних інвестицій на охорону навколишнього природного середовища: очищення зворотних вод – 830 млн грн (12,8% від загальної суми);

3) структура поточних витрат на охорону навколишнього природного середовища: очищення зворотних вод – 6,24 млрд грн (44,5% від загальної суми);

4) екологічні платежі, фактично сплачені підприємствами, організаціями, установами за забруднення навколишнього природного середовища, становлять 1,95 млрд грн. Величина наближається до 100% від тих, що пред'явлені. Показник для водних ресурсів (екологічний податок за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти) = 74,3 млн грн;

5) у територіальному вимірі найбільшими платниками екологічного податку за скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти є наступні регіони: 14,4 млн грн – Донецька область; 9,0 – Дніпропетровська; 8,2 – Львівська; 8,1 – м. Київ; 5,0 – Луганська область;

6) до складу екологічних платежів зараховано екологічний податок і штрафні санкції за порушення природоохоронного законодавства. Їх розподіл наступний: 1,93 млрд – податок і 0,02 – штрафи відповідно [8];

7) що стосується галузевої структури підприємств, які сплатили екологічні податки, то переважна їх більшість зосереджується в межах потужностей з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води і переробної промисловості (особливо металургійного виробництва та виробництва готових металевих виробів).

Одним з різновидів потенційних інструментів є *капіталізація* (1). Поняття капіталізації давно використовується в економічному обігу. Воно увійшло до нашого вжитку із зарубіжної практики, де рівень розвитку економічних відносин, особливо фінансових, є значно вищим від українського. Враховуючи євроінтеграційний рух України, необхідно вивчати іноземний передовий досвід ведення бізнесу, окремі аспекти якого з огляду на свою універсальність можуть бути адаптовані і для сфери природних ресурсів.

Категорія капіталізації є широко вживаною для фінансової сфери, в якій вона переважно і обертається. Одним із сегментів фінансового ринку є банки. Для банківської сфери капіталізація має прояв у наступних розуміннях:

а) зростання обсягів капіталу банківської установи;
б) додавання процентів до основної суми депозиту з метою отримання додаткового підвищеного прибутку;

в) додаткова емісія акцій з метою збільшення вартості капіталу банку. Як бачимо, всі варіанти прояву капіталізації передбачають єдину мету – зростання вартості активів, які характерні для того чи іншого суб'єкта.

Зрозуміло, що перетворення водних ресурсів у капітал, тобто у вартість, здатну приносити додатковий дохід, можливе лише

за умови їх введення у фінансовий обіг. На сьогодні серед найпоширеніших механізмів такого перетворення можна виділити діяльність трастових фондів та сек'юритизацію, які повинні ґрунтуватись на даних достовірної комплексної оцінки водних ресурсів.

Виділимо позитиви від використання можливостей капіталізації сфери управління безпекою водних ресурсів:

□ по-перше, через процедуру капіталізації система управління безпекою водних ресурсів імплементує до свого виміру нові технології та підходи, які, визначаючись новими функціональними характеристиками, підсилять її ознаки;

□ по-друге, водні ресурси як економічна категорія, система безпеки та управління будуть інституційно скоординованими з іншими ринковими суб'єктами. Відбудеться “входження” водних ресурсів у фінансово-економічний вимір функціонування національної економіки. Фінансові інституції отримають змогу утримувати інституційні позиції у системі управління безпекою водних ресурсів;

□ по-третє, за умови успішного проведення капіталізації водних ресурсів (або хоча б їх окремого сегменту) це забезпечить розгляд ресурсів як одного із гравців фінансового ринку. Це у свою чергу сприятиме спрямуванню фінансів до сфери водних ресурсів. За умови насиченості коштами система управління безпекою визначатиметься більш високими якісними характеристиками, оперативністю та динамічністю.

2. *Корпоратизація* як формування конкретної форми організації та ведення підприємницької діяльності, яка заснована на об'єднанні власних ресурсів у формі акціонерного капіталу (АК), а сама організація характеризується обмеженою відповідальністю власників та позиціонується у формі юридичної особи. Механізм корпоратизації також надає ряд можливостей для управління безпекою водних ресурсів:

□ по-перше, доцільно корпоративні форми використовувати разом з іншими реальними та потенційними інструментами. Якщо ж впроваджувати їх без цього загального контексту, то ефект буде мінімальним. За умови спільного використання корпоративні структури займуть своє “бізнесове” місце і сприятимуть упровадженню загальних корпоративних принципів і особливостей до сфери управління водними ресурсами. Таким чином, перша перевага від упровадження корпоративних структур – можливість імплементування ділових підходів у сферу управління безпекою. На нашу думку, у цьому відношенні необхідно, щоб аналітиками, які працюють у системі безпеки, були передбачені можливості використання позитивних напрацювань корпоративних структур. Важливо враховувати пріоритети державного управління при упровадженні бізнесових принципів для безпекової політики;

□ по-друге, вагомі можливості залучення додаткового капіталу до технологій менеджменту безпеки. Формування корпоративних структур передбачає концентрацію фінансових ресурсів, тому використання можливостей корпоратизації спрямує додаткові кошти для потреб управління. Однак поряд із цим необхідною є розробка механізму руху коштів від цих структур до суб'єктів управління безпекою. Причому подібний рух має бути у правовому полі та відповідати інтересам усіх зацікавлених сторін;

□ по-третє, за умови використання корпоративних засад зростає вірогідність, крім прямого залучення капіталу (попередня риса), отримувати приріст капіталу за рахунок формування додаткової вартості. Разом з тим успішна реалізація цієї позиції вимагає певних передумов;

□ по-четверте, корпоративна структура передбачає концентрацію багатьох інтересів, цілей, які локалізовані в одному контексті загальної мети. На нашу думку, такі завдання схожі з вимогами управління безпекою водних ресурсів. Багатомірність, багаторівневість – можливо виділити й інші схожі риси корпоратизації та безпеки водних ресурсів. У цьому сенсі впровадження корпоративних засад тільки підсилить пріоритети системи управління безпекою.

3. Сек'юритизація є сучасним поняттям. Тлумачення сек'юритизації може реалізовуватися такими шляхами: перший – як процес, при якому активи або права передаються спеціальної структурі (SPV) та слугують для випуску цінних паперів. Другий – “переупаковка” активів організації в цінні папери фондового ринку. Процес “переупаковки” може відбуватися шляхом конвертації або трансформації активів. Механізм сек'юритизації для управління безпекою водних ресурсів має свої переваги:

□ по-перше, при інтеграції до фінансової площини відбувається використання набутих характеристик. Ці характеристики можуть значною мірою поліпшити функціонування управлінської системи та сприяти розширенню можливостей для окремих напрямів. Крім того, набуття нових ознак сформує передумови для інтеграції системи управління безпекою водних ресурсів до нових площин, суміжних із фінансовою;

□ по-друге, налагоджуються контакти із суб'єктами фінансово-економічної сфери (зокрема, банками). Сама процедура сек'юритизації передбачає подібні контакти, адже без таких дій взагалі неможлива процедура. На сьогодні в Україні склалася ситуація, коли між водними ресурсами та банківським сектором немає тісних довгострокових контактів. Банки, які орієнтовані на отримання прибутку, не розглядають водні ресурси як його джерело. Як правило, ситуація у банківській сфері свідчить про те, що банки в контексті отримання найвищого прибутку орієнтовані на структури його швидкого формування та віддачі. Навіть у промисловості можливості отримання прибутку є невисокими з огляду на тривалий цикл руху капіталу. Тому банки намагаються підтримувати ділові відносини з фінансовими суб'єктами, де віддача швидка. Водні ресурси унаслідок прояву ряду причин поки що не належать до пріоритетних щодо налагодження співпраці. Однак ситуація може змінитися при наступній умові – коли водні ресурси набудуть ознак ринкової прибутковості;

□ по-третє, вихід на ринок цінних паперів. Стосовно процесів менеджменту безпеки цей вихід можна трактувати з наступних позицій: як можливість залучення значно більшої кількості суб'єктів і як забезпечення додаткової стабільності на ринку. Залучення передбачає розширення числа тих, хто (хоча і не безпосередньо) може

через акції впливати на фінансову складову управління безпекою водних ресурсів та на всю систему. Схема цього процесу така: власники акцій шляхом гри на ринку формують ціну акції → сукупна вартість акцій від водних ресурсів → фінансова сторона управління безпекою → загальна система управління безпекою.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження показало, що заходи з реалізації управлінської функції доцільно реалізовувати у наступних вимірах: правовому, інституційному, фінансово-економічному (регулятивному). Важливим моментом є узгоджене паралельне використання цих важелів, що забезпечить комплексний ефект від їх упровадження. Пропонуються інноваційні інструменти реалізації функції управління шляхом імплементації переважно іноземного досвіду регулювання. Подальші дослідження можуть полягати у визначенні можливостей адаптації пропозицій у систему водно-ресурсного менеджменту.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безпека водних ресурсів України у глобальному вимірі: [монографія] / [за заг. ред. д.е.н., проф., академіка НААН України М.А. Хвесика]. – К.: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2013. – 500 с.
2. Голян В.А. Нові вектори раціонального водокористування / В.А. Голян, Ю.М. Хвесик // Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наук. пр. / Наук. ред. І.К. Бондар. – К., 2005. – Вип. 4 (47). – С. 79-86.
3. Косевцов В.О. Національна безпека України: теорія, реальність, прогноз / В.О. Косевцов. – К., 2000. – 78 с.
4. Левковська Л.В. Формування фінансового механізму раціонального водокористування / Л.В. Левковська, К.І. Рижова, Н.Е. Ковшун // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування: зб. наук. праць. – Рівне, 2012. – С. 244-250.
5. Мунтіян В.І. Економічна безпека України / В.І. Мунтіян. – К.: КВІЦ, 1999. – 463 с.
6. Хвесик М.А. Інституціональна модель природокористування в умовах глобальних викликів: [монографія] / М.А. Хвесик, В.А. Голян. – К.: Кондор, 2007.
7. Хвесик М.А. Національна доктрина інноваційного розвитку водного господарства та стратегія водозабезпечення населення і галузей економіки України / М.А. Хвесик // Вісник НУВГП: зб. наук. праць. Вип. 4 (28). – Рівне: РВЦ НУВГП, 2004. – С. 327-335.
8. Статистичний щорічник України за 2012 р. – К.: Державна служба статистики України, 2013. – 552 с.
9. Степаненко А.В. Глобалізація, конкурентоспроможність й економічна безпека: проблеми взаємодії та взаємозв'язку / А.В. Степаненко // Продуктивні сили України. – 2007. – № 1. – С. 71-83.

UKRAINIAN JOURNAL ЕКОНОМІСТ

Український журнал
«ЕКОНОМІСТ»
з 2011 року
представлений
у міжнародній економічній
наукометричній
базі RePEc.

У зв'язку
з розширенням
розміщення публікацій
в RePEc з 2013 року
змінюються вимоги
до змісту статей.
Уважно слідкуйте
за інформацією в наступних
номерах журналу і на сайті
<http://ua-ekonomist.com>